

Jess G. Berthelsens 1. maj-tale

Taler

Jess G. Berthelsen
Forbundsformand for SIK

Dato

1. maj 2023

Sted

Nuuk, Grønland

Omstændigheder

Sulinermik Inuutissarsiuteqartut Kattuffiat, *SIK*, Grønlands største lønmodtagerorganisation, dannet i 1956 under navnet *Grønlands Arbejder Sammenslutning (GAS)*.

Læs om SIK på lex.dk

Ataqqinartut sulisartut, nunarsuarmi sulisartut ulluanni pilluangaaritsi.

Maani nunami iluarsisariallit taagugassagut amerlaqaat; sumiiffit ilaanni suliffissaaleqineq, sumiiffiit ilaanni sulisussaaleqineq. Sumiiffinni najugaqartut ikiliartornerat – Nuuk eqqaassanngikkaanni. Peqqinnissaqarfitta napparsimamera. Sumiiffiit ilaanni inissaaleqinerujussuaq, aammalu inissianut akiliutit qaffasippallaarujussuarnarat. Inuusuttortatta amerlavallaat ilinniakkamik aallartitsisannginnerat. Ila, ila, iluarsisariallit taagugassagut amerlaqaat.

Suliffeqarfik ingerlalluartoq tassaavoq aningaasatigut ingerlalluartoq. Aamma Nuna ingerlalluartoq tassaavoq aningaasarissaartoq. Taamaattumik Nunarput pitsaasumik ingerlatilissagutsigu aningaasaqarnerput pitsaasumik aaqqissuussivigisariaqarparput. Nunarput aningaasatigut pitsaasumik inissippat inuiaqatigiinnut tamatsinnut pitsaasumik sunniuteqartussaammat.

Tassunga ingerlaniarnissatsinni siullertut maani nunami ajornartorsiutitut annerpaatut isigisara aaqqinniartigu, tassa oqalliseriaaserput. Imaassinnaavoq inuiaqatigiinnguit ikittuinnaagatta pisuutitassarulluta immitsinnut erisarusaalersugut – uparuartuinersuaq, ingutsinersuaq il. il. Isumaqarpunga maani nunami atorpallaaleripput Kalaaleqatigullu iluatsitsilertut naqittarlugit ikuttarlugillu aallartittarlugit.

Aamma meeqqat angajoqqaavinit peerlugit angerlarsimaffissaannut aningaasat amerligaluttuinnartut atorneqartarneri pissusissamisunngitsutut isiguarpara.

Aammagooq massakkut angajoqqaarsianut aningaasat atorpeqartartut amerlissavagut. Børnehjemminik nutaanik ammaasoqaraangat nalliuttorsiutigitsiassavarput – uffaa ajuusaartussaalluta.

Aperisoqartariaqarpoq sooruna aningaasat amerligaluttuinnartut meeqqat angerlarsimaffissaannut atortariaqalerigut? Uffaa meeqqat sapinngisamik angajoqqaaminni peroriartortussaasut.

Taamatut ingerlasoqarneranut ajuusaarnaraluartumik ilaatigut peqqutaavoq ullumikkut inuuniarnerup maani nunatsinni oqimaannerujussua. Nunaqqaterpassuagut inuuniapiloorput, ulluinnarnilu inissianut akiliutigineqartartut ima qaffasitsigilermata inigisamut akiligassaq akilerneqareeraangat qaammatip sinnerani inuuniutissaat oorit qanorluunniit mumeqattaartigaluarunikkit naammannatik, taamaammat ataasiaannarnanga ilaasortatta ilaat oqartut tussaasarpakka assigiinnaraa ooriutimik sinnimininngui nungupallaannarunikkit, tassami sinneruttut qanorluunniit akissarseqqinnissaminnut naammalernavianngimmata.

Ilaatigullu aamma tamanna pissutaavoq meeqqat angerlarsimaffiinnut aningaasat amerligaluttuinnartut atorpeqartarmata. Ikilisissagutsigilli ulluinnarni inuuniarneq oqinnerulersinneqartariaqarpoq.

Kikkut tamarmik nalugunanngilaat mittarfissat nutaat akerlerisimagakkit, kisianni tassa Inatsisartut aaliangerput mittarfissat nutaat pingasut aallartinneqassasut, taakkulu maannakkut sanaartorneqaleruttorput. Taamaattumik tupiginngitsoorsinnaanngilara Siumut siulittaasua oqariartuuteqarmat Kangerlussuarmi mittarfik aamma timmisartorsuarnik angisuunik mittarfittut atuinnarneqassasoq.

Sumut ingerlaniarpugut: Kangimut? Kujammut? Kitaanut? Avannamut?

Mittarfittaassagut taakku pingasut pingaartumik Nuummi Ilulissanilu suliarineqarneri qularnanngitsumik nunarsuarmi akisunerpaajupput. Taamaattumik imminut akilersinnaassappata timmisartut amerlanerpaartaat taakkununnga mittarnissaat tamatta soqutigisariaqarparput. Imaluunniit allatut oqaatigalugu meeqqatta ernuttatta ernutaqqiutissattalu ukiorpassuit akilersuinissaat pinngitsoortissagutsigu. Inuiaqatigiit tamatta maani nunami

atugarissaarnerulernissarput kissaatigaarput, taamaattariaqarpormi. Maani nunami aningaasat sapinngisamik amerlanerpaat kaavilukaartinneqarnissaat pingaartittuartariaqarparput. Taamaattumik ulloq manna tikillugu paasisinnaangittuarpara PFA soraarneq atorunnaarsinneqarmat sooq Kattuffiit arlallit akuersaarpaat ilaasortamik Nunatsinni sulinerikkut soraarnerussutisiassamittut katersaat Danmarkimut nuunneqassasut, tassa PFA-mut. Soraarnerussutisiassammi Danmarkimut nuunneqarneranut atatillugu taakkua Kattuffiit ilaasortaat 400 miliuunit koruunit sinnerlugit Landskarsimut akiliuteqartinneqarput, taakkuva ilaasortaasa soraarnerussutisiassaraluinut aali ilaasut.

Tupinnangitsumillu imalunniit tupigineqartariaqaraluartumik Namminersorlutik Oqartussaniik akerlerineqanngilluinnartumik, tassami Landskarsi naatsorsuutiginnngisamik 400 millioner kroninik qaavatigut isertitaqarnerulermaat mittarfittaassanut atugassaminnik.

Aanali tupinnarnerpaaq, 2021-imi kisitsisit naapertorlugit Nunatsinniik 615 miliuunit koruunit Danmarkimi soraarnerussutisiassanut akiliutigineqarsimapput. Aap tutsarlunngilasi.

Illumut tamanna pissusissamisoornersoq apeqquserneqarluinnartariaqarpoq.

Sumunnarniarpuq: Kangimut? Kujammut? Kitaanut? Avannamut?

Namminiilivissaagunngooq. Namminiilivittoqassappalli imminut pilersorsinnaaneq aamma pisariaqarpoq. Namminersorlutik Oqartussat suliffeqarfii pisariaqalerfiatigut Landskarsimiik aningaasaliiffisarpagut, ilaatigummi tamanna pisariaqalersarmat, tamannalu imminermik ajunngilaq imatullu ikkarnartutut isigineqarneq ajorpoq, pissusissamisuuinnartutullu isigineqartarluni.

Inatsisartut aaliangerput malugalugu Inatsisartut aaliangerput immiorfissuit maanga nunamut toqqaannartumik imeruersaatini tikisitsisinnaanngussasut. Tassungalu atatillugu Inatsisartunut ilaasortat ilaata oqariartuutigaa Nuuk Imeq pikkorinneruinnassasoq unamminissaminut.

A'ila tupin'. Qanoq ililluni Nuuk Imeq immiorfissuarnut ullormut taamannak million liiterinik maqitsisartut unammisinnaassagami? Apereqqissaanga qanoq

ililluni Nuuk Imeq ullormut taamannak million liiterinik immiorfissuarnut Nunarsuaq tamakkerlugu tuniniaasartunut unammisinnaagami?

Imaannerpa Inatsisartunut ilaasortat aammami nunaqqatigut allanik ittunik baajatorusunnertik imaluunniit allatut ittunik sodavanditorusunnertik imaluunniit qillertuusaniittunik imerusunnertik peqqutiginnarlugu minnerpaamik sulisut 100-t pilliutigissagigut?

Tassami Nuuk Imermi sulisut 50-it tassani kisimik pineqanngillat, kisiannili maani illoqarfimmi sinerissamilu Nuuk Imeq sulifeqarfinnik allarpassuarnik aammattaq suliassaqtitsivoq.

Kanngunaqaagut.

Immaqami Inatsisartunut ilaasortat sungiusimangaaramikku suliffeqarfinnut tapiisarlutik Nuuk Imeq ajorilersimavaat, tassami Kommuunip piginneqataaffia Nuuk Imeq imminut napatittuuvoq tapiiffigineqarani imminut ingerlattoq, immaqana taanna ajorigaat.

Arraa Namminiilivissagutta aamma Nunatta Karsia immerneqartariaqarpoq immerneqassappallu pisariaqarpoq sulisut aamma akileraarnissaat. Naak-una taanna Nalakkersuisorput nammineq pilersorsinnaanermut Naalakkersuisoq? Sumiittungorna? Immaqana Naalakkersuisuuffini paatsoorsimagaa? Pissusissamisuuginnarsimassaagalarpoq Nammineq pilersornissamut Naalakkersuisoq immikkut Nuuk Imermut illersuisussatut ivertinneqarsimagalarpat.

Inatsisartunut ilaasortanut una oqariartutigerusuppara kingusinaartoqarneq ajorpoq aaliangigarsi suli allanngortinnissaanut periarfissaqarput.

Aaliangiusimaannarniarpassulli matuneqassasoq, taava Nuuk Imermi sulisut allallu siliffeqarfinni ilissi sulisut eqqorneqartussat, tulliani Inatsisartunut qinersilerussi eqqarsarluarisi. Eqqaamallugu kikkut Inatsisartuni Nuuk Imerup matuneqarnissaanut aaliangeeqataanersut.

Tassami assigiinnarpaa Inatsisartut aaliangerpata savaatilinnut tapiissutigineqartartut peerlugit unammilleqatigiinneq ammaanneqassasoq, savallu Nunarsuarmi suminngaanneeraluarpataluunniit Nunatsinnut

eqqussuunneqarsinnaangussasut.

Uterpara sumut ingerlaniarpugut: Kangimut? Kujammut? Kitaanut?
Avannamut?

Nunarujussuarput inukeqisoq iluarsisarialinnik taagugassanik ulikkaarpoq,
ilamininngui taallugit:

Peqqinnissaqarfipput napparsimavoq, iluamik ingerlanngilaq,

Inissianik aserfallatsaaliineq ukiorpassuani ingerlasimanngilaq, aali ilissi
akililiutissinniik aserfallatsaaliinermut illuartitsisartusi, aali Danmarkimiik
inissarsuit akeqanngitsumik pissarsiarinikuugigut.
Aningaasarsiat annertunerusumik qaffanniarlugit piunasaqarutta akissutissaat
nalunngereertarparput – tassalu akissaqanngilagut.

Naanguna taanna aatsitassanut Naalakkersuisoq?

Naalakkersuisunngortinneqarsimanerpa aatsitassarsiunnginnissaq
isumagissallugu? Taamatummi isumaqarnangajappoq, taama
aatsitassarsiornissamut akerliusartigisoq, immaqami atorfia taamatut
atsiinnarutsigu: Aatsitassarsiunnginnissamut Naalakkersuisoq.

Ataasiaannarnanga oqariartuutigisarpara suliffeqarfissuit maanga Nunatsinnut
qarmarneqartariaqartut, isertitanik nutaanik pilersitsiniassagatta. Kisianni
taama iliortoqanngilaq. Tamanna anguneqarusunngippat maani nunami
nammineq pigeriikkagut – suliffissanik amerlasuunik pilersitsivigisinnaasagut,
aallullugit aallartinniartigit, tassalu aatsitassat – uranimik akoqarpata
akoqanngippataluunniit.

Maani nunami sapiissuseqarnerulluta pilliuteqaqataasinnaasariaqarpugut.
Tamakku nuannareqisagut: biilit, qarasaasiat, mobiilit, il. il. nunani uranimik
akulinnik aatsitassarsiorfilinni sanaat, qujarutingaarlugit apeqqusinnguarnagit
massakkut atorpagut, illuatungaaticullu maani nunatsinni tamakku aatsitassat
attoqqunatigit. Assigiinnarpaa oqarniartugut: a' nunani allani sulisartut
eqqorneqaralarunik ajunngilaq, uagut eqqorneqanngikkutta naammappoq.
Taamaattoqarsinnaangilaq.

Maani nunami aatsitassanik qaqutigootunik annikigisassaanngitsunik nunarsuarmi atorfissaqartinneqaqisunik naammattunnguanik peqarpugut, massakkullu akigissaaqisunik. Kisianni atorusunngilagut ulorianarpallaaqimmatagooq. Allaneqanngilagut qallunaat anorisaatit anorisaatit mingutsitsinninnissaq pingaartillugu sanassavagut, kisianni illutta eqqaani naamik.

Nunarput taamatut sanarfineqarsinnaanngilaq. Aatsitassarsiorfinniuna sulisunut avatangiisinullu isumannaallisaaneq qanoq pitsaatigissanersoq uagunut nammineq aaliangigassarput.

Inuiaqatigiit Kalaallit ikiliartuinnarpugut. Taamatullu ikiliartuinnassagutta Aningaasaqarnitsinnut siunnersuisooqatigiit naatsorsuutigaat ukioq 2050-imi Kalaallit 48.000-iinnanngorsimassasugut. Taamatullu ingerlaannassagutta inuiaqatigiit ikittuaranngussaagut. Ikittuaranngoruttalu inuiaat allat aatsitassaatigut qaqutigootut qangali pilerigeqisatik namminneq iluaqutissamittut qallussaqaarpaat. Taamalippallu tikkuinnarluta isiginnaartoorusaassaagut.

Inuiaqatigiinnguit ikittuararsuugatta ikioqatigiinnissarput pisariaqarluinnarpoq – Nunarput pitsaasumik ingerlatilissagutsigu. Unaana oqaatiginariga, isumaqarpunga maani nunami sangojoraarpallaalersugut. Sangujoraarpallaarata akisussaaffik tigullugu siunnerffeqarnerulluta ingerlasariaqalerpugut.

Taamaammatt maani nunami susoqartariaqalerpoq. Ingerlariaqqittariaqalerpugut. Naalakkersuisut siulittaasuat oqariartuuteqallaaraaq manna nuna eqqisimanartoq najugaqarfigaarput. Tassa imatut paasisariaqarnerpa maani nunami susoqassanngilaq toqqissiivilluta inoorusaassaagut akornusersorneqarata.

Aap Nunatta toqqisisimanarnera imminerminik ajunngilluinnarpoq, kisianni tamanna inuussutigisinnaanngilarput. Ilaqutariippassuit ullut tamangajaasa Peqqinnissaqarfitta iluamik ingerlannginnera peqqutaalluni alianarluinnartumik naammattuuisarput, naappaammik katsorsarneqarsinnaanngitsumik kingusinaarlutik paasisasaqarneq peqqutigalugu.

Taamatut inissisimanitsinnut peqqutit annerpaartaraat aningaasat tungaatigut inissisimanerput ajormat, tassa akissaalatsigatta. Taamaattumik una uteqqissavara Narsaq aatsitassarsiorfittut ammarutsigu inuit qassit naappaammik eqqorneqarlutik toqussappat? Illuatungaatigullu akissaqannginnerput – aningaasakilliornerput peqqutaalluni Peqqinnissaqarfitta ingerlanerliornera peqqutaalluni ilaasortarpassuagut nappaammik peqquteqartumik qassit toqumik eqqugaassappat?

Tamatta maani Nunami atugarissaarnerulernissatsinnik piunasaqarnerusariaqalerpugut, assersuutigiinnarlugu ilaasortarpassuagut ukiut maani nunami 40-t sullissereerlutik soraarninngoraangamik qinuloortunngortinneqartarput, tassami akiligassat akilerneqareerangata qaammammut ilaatigut taamaallaat 1.000 kronit inuussutigisinnaasarmassuk.

Naggataatigut uteqqillugu Nunarsuarmi sulisartut ulluanni pilluangaaritsi ullorsiporluarisilu.

Kilde

Manuskript tilsendt af taler

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

1. maj-tale, Fagbevægelsen

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/jess-g-berthelsens-1-maj-tale-2023>